

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

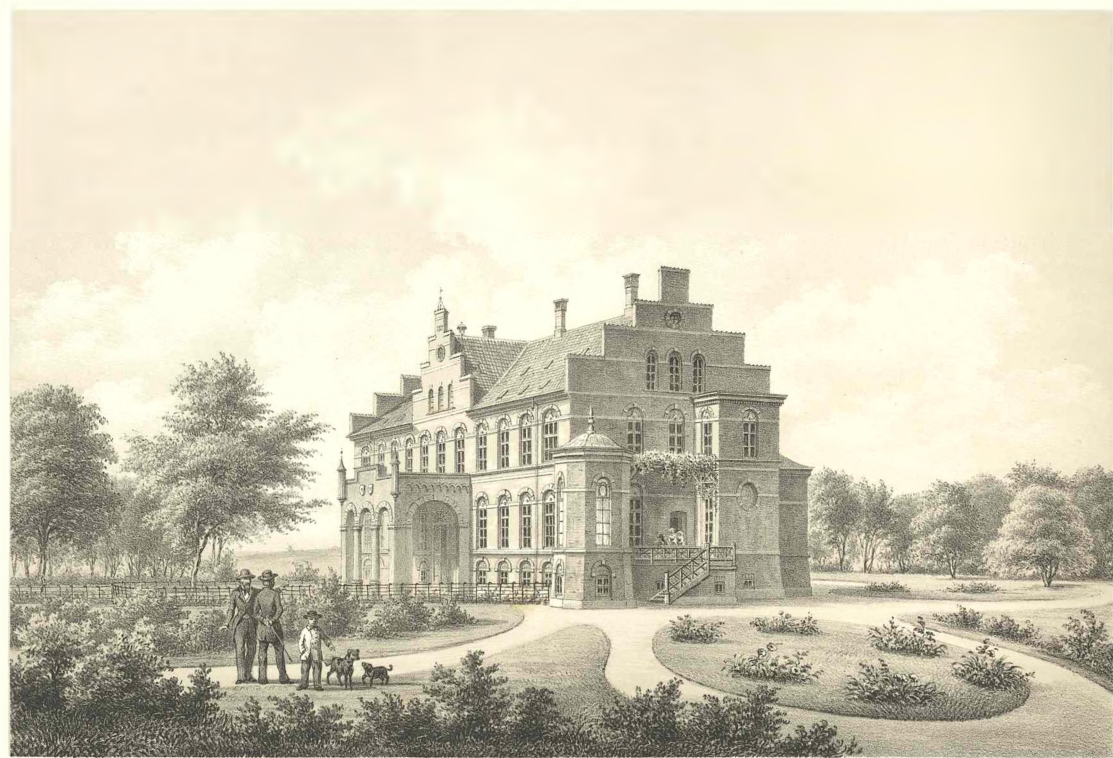
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Richard del. A. Mey luth.

C. A. Reitzels Forlag

T. H. Bartholomæus & C. 1852

VALBYGAARD

i Sjælland, opført 1852-54.

VALBYGAARD

i Sjælland, opført 1852-54.

Denne smukke Herregaard i Slagelse St. Michæls Landsogn hører til de nyeste i Landet, thi den er først oprettet 1774 ved Krongobstets Salg, da Wiksgaard og 11 Bøndergaarde i Vester Valby bleve nedlagte og af Jorderne en Hovedgaard indrettet, for saaledes lettere at finde Kjøbere til Godset: Aaret efter forenedes dermed de øvrige 3 Gaarde i Byen, hvorved een af de anseeligste Hovedgaarde i Landet blev til. Høstaaende smukke Bygning i gothisk Stil blev opført i Aarene 1853—55 af den nuværende Eier, Hr. August Willarø Borch, efter Tegning af Stadsbygmester Ridder Winstrup i Hensborg: den vil for Efterkommerne staae som et Minde om Nutidens Smag, og kan godt taale Sammenligning med de smukkeste Gaarde, som Fortiden har efterladt os.

I den hele Egn mellem Slagelse og Store Bølt samt en Mil imod Nord og Syd laae i de ældste Tider slet ingen Herregaarde, maaskee i Næsby ved Stranden unbtaget, hvor det nok er muligt at der for 4—500 Aar siden boede Adelsmænd. Dog findes der et mærkeligt stort Boldsted $\frac{1}{2}$ Mil Sydvest for Valbygaard, hvilket hedder Trælleborg, og hvor vi tidligere have meent at nogle af de Adelsmænd havde deres fæste Borg, som streve sig til Næsby. Denne Mening er dog urigtig, thi Trælleborg har vistnok aldrig været nogen Borg, men et befæstet Sted, hvorhen Beboerne fra det omliggende Land toge deres Tilflugt for at undgaae Trældom, naar Sørøvere landede paa Kysten eller i Næsby Na. Dets velvalgte Beliggenhed, ved Sammenløbet af de to for hin Tid's Sørøverfarloier seibare Aaer, Næsby's og Waarby Na, hvis Bønde næsten bestyrlse Foden af Bøldene imod Nordvest, Vest og Sydvest, sikrede det

høiere liggende Land for Plyndring, thi længere kunde ingen Skibe trænge op. En dyb Grav forsvarede den øvrige Deel af Bølden og forbandt ved en Dæmning og Vindebro Fæstningen imod Ost med det øvrige Land. Stykker af brændt Træ ved Indgangen, hvor Broen skal have været, vise noksom, hvorledes Befæstningen er adslagt. Boldstedet er usædvanligt stort, omtrent 700 Alen i Omkreds, næsten rundt, med et Gjennemnit af 180 Alen, altsaa hevede halvannen Lønde Land. Paa samme findes intet Spor til Bygninger, ligesom der vistnok heller ikke har staaet andet end Hytter med klinede Vægge, — som Bønderne brugte i ældre Tid, — for at yde dem, som her søgte Sikkerhed, et midlertidigt Værn imod Væst og Regn. Et fuldkommen lignende Boldsted i Almindingen paa Bornholm, Gamleborg kaldet, — men større og fastere, da Skipspelet der gjorde Befæstningen lettere, — viser heller intet Spor til Bygninger og kan ikke have haft anden Bestemmelse end at tjene Befolkningen til Dyboldsted under sjendeligt Overfald, ligesom paa andre Steder paa Den de runde Kirker, hvis øverste Dele ere indrettede som stærke Borgtaarne med Skydehuller til alle Sider. Den samme Trang maa i denne for Landgange saa udsatte Deel af Sjælland have fremkaldt de samme Forsvarsmidler, og et saadant var upaatvibetelig Trælleborg.

Da Sørøverierne ophørte, forfaldt naturligtvis Befæstningen. Stedet kom enten tildeels eller heelt i Familien Billes Besiddelse, formodentlig den Øreen af samme, som fra ældgammel Tid af havde sin Hovedgaard i Soelbjerg, en halv Mil's Vei Nord for Slagelse. Herluf Bille, Bistoppens Lensmand

VALBYGAARD

i Sjælland, opført 1852-54.

paa Røllerup, — nu Valdemarskilde, — testamenterede ved sin Død „sit Jordsmønt i Trælleborg“ til Antvorskovkloster, hvilket hans Sønnen Anders og Sep Wille stadfæstede i Mæret 1487; dette er den eneste Gang, vi have fundet Trælleborg nævnet i noget Document.

Trælleborg kom saaledes til at dele Sjøabne med hele denne Egn, der efterhaanden kom til det rige Antvorskovkloster. I Vester Valby erhvervede Klosteret sig flere Gaarde i Mærene 1310, 1313, 1383, 1417, 1495, 1510 ved Kjøb og Gave, foruden hvad det maatte have faaet af Kronen eller paa anden og ubekendt Maade. Da Klosteret senere blev forvandlet til et kongeligt Slot, forværedes Bøndernes Stilling betydeligt, idet de med de andre Kronbønder maatte deeltage i de talrige Afgifter, for hvilke tidligere Gæstligheidens Bønder havde været forskaaede, ligesom Adelen vedblev at være det indtil 1660. I Mæret 1650 eiede Kronen 10 Gaarde i Vester Valby foruden 1 øde Gaard, hvis Jord var bortkøbt til een af de andres Beboere. De fleste Gaarde vare meget anseelige, nogle paa 17 Tdr. 3 Eshr. Hartorn, saa at disse 10 Gaarde og den øde Gaard udgjorde hele Byen, som 1774 havde 14 Gaarde med 10 Tdr. 6 Eshr. 3 Fdr. 1½ Alb. Hartorn hver, ialt 151 Tdr. 7 Eshr. 3 Fdr. 1 Alb. Samme Aar 1650 havde et Haglveit, som fra Store Belt af traf ind over Kjeldstrup, Røsbj, Vester- og Øster Valby, øds lagt Søden saaledes, at de 10 Gaarde i Vester Valby fik eftergivet hver 1 Bund Byg eller 4 Tdr. Hartorn i Landgiiden og Øster Valbys 12 Gaarde den hele Landgilde.

En vedvarende exempelløs slet Beshyrelse af de betydelige Krongodser i de næste hundrede Aar havde endelig mere og mere skaffet den Mening Indgang, at Staten ikke burde eie Jordegods og at man derfor burde sælge alt, hvad man endnu havde tilbage: i andre Lande har man bedre forstaaet at besyre og beholde dem, og Tabet ved Salget synes indlysende, da Pengene adtrig ere blevne anvendte til Afbetaling paa Statsgelden, men strax opbrugte, ganske som det seer den Dag i Dag. I Mæret 1774 bleve altsaa de endnu anseelige Resten af de 180,000—200,000 Tdr. Hartorn Jordegods, som Staten eiede 1660 foruden ⅓ af Landets Tiender, satte til Auction, og til Opmuntring for Kjøbere en stor Mængde Hovedgaarde oprettede. I Forhold til den virkelige Værdi af Eiendommene som der dog meget lidet ind, hvorpaa Valbygaard afgiver et saaledes Exempel. Af Antvorskov Slots Gods blev oprettet 9 Hovedgaarde foruden hened 1000 Tdr. Hartorn Strøgods, der blev solgt særskilt. Til den ottende af disse Hovedgaarde henlægges:

A. Hovedgaardstaxt:

1. Bisagaards Hartorn, Ager og Eng	5 Td. 7 Ef. 3 Fd. ½ Alb.
Stovfshyd	— 4 — — — —
2. Af Kindertofte Dverdreng	1 — — 2 — — —
Stovfshyd	— 6 — 1 — 1 —
3. Af Store Valby, hvilket Navn det tidligere Vester Valby nu bar, 5 Gaarde	54 — 2 — 1 — 1½ —
4. Af hver af de andre 9 Gaarde i Byen	6 Ef. 3 Fd. 1½ Alb. Hartorn, ialt
5. Valby øde Mølleeng og Pineengen	7 — 6 — — — ½ —
	— — — — — — — —

Ialt fri Hovedgaardstaxt Ager og Eng 68 Td. 7 Ef. 3 Fd. 2 Alb. Hart. Stovfshyd 1 — 2 — 1 — 1 —

B. Matrifulerede Tiender:

Heininge Sogns Kirketiende Hartorn . . . 20 Td. 5 Ef. 3 Fd. ½ Alb.

C. Bøndergods:

Ager og Eng Hartorn 416 Td. 3 Ef. 3 Fd. 1 Alb.

Kemlig i Store Valby 9 Gaarde 10 Huse, Øster Stillinge 18 Gaarde 14 Huse, Heininge 18 Gaarde 7 Huse, ialt 45 Gaarde 31 Huse.

Ialt Hartorn af alle Slags 507 Td. 2 Ef. 3 Fd. 1 Alb.

Dele i Auctionsvilkaarene udbudte Gods blev isvrigt forinden Salget noget forandret og tilføjet den 26de Mai 1774 Kammerherre, Oberstlieutenant af Cavalleriet, Generaladjutant og Major ved Livgarde til Hest Johan Jim Melchior von Holtken von Castenskjold for 65,000 Rdl., hvoraf det Halve fulde indefaae i Godset mod 4 pCt. Rente. Skjøder blev udfærdiget den 23de December 1776 til ham paa følgende Gods:

A. Hovedgaardstaxt:

1. Af Antvorskov Slots Tact	
a. Af Kindertofte Doerdreng Ager og Eng	
Hartorn	1 Td. 3 Ef. 2 Fd. ½ Alb.
Stovfshyd	— 6 — 1 — 1 —
b. Af Sønder Dverdreng Ager og Eng	12 — 7 — — — — —
Stovfshyd	2 — 3 — — — — —

VALBYGAARD

i Sjælland, opført 1852-54.

2. Wisøgaard Ager og Engs Hartorn	5 Td. 7 St. 2 Fd. 2 Alb.
Skovfjeld	— 4 — — — —
3. 11 Gaarde af Store Valby Ager og Engs Hartorn	121 — 7 — 3 — 1 —
Derill kom ved kongl. Resolution af 28de September 1775 de øvrige 3 Gaarde i Byen, 30 Tdr. Hartorn, hvorimod der paa Kongsmark Jorder skulde opføres 3 Gaarde med samme Hartorn; begge Dele regnes med under Bøndergødet.	

Hartorn af alle Slags 145 Td. 3 St. 2 Fd. 2 Alb.

B. Matrifulerede Tiender:	
Heininge Sogns Kirketiende	20 — 5 — — — —
C. Bøndergøds:	
Ager og Engs Hartorn	906 — — — 2 — —

Hartorn af alle Slags 1072 Td. 1 St. 2 Fd. 2 Alb.

Bøndergødet udgjorde, efterat hele Store Valby var indtaget under Høvedgaarden, 18 Gaarde 7 Huse i Heininge, 18 Gaarde 14 Huse i Øster Stillinge, 14 Gaarde 6 Huse i Kirkestillinge, 3 Gaarde i Kongsmark foruden 6 Tdr. 7 Epr. 2 Alb. øde Jord sammesteds, 21 Gaarde 8 Huse i Vilsø, 14 Gaarde 14 Huse i Kjeldstrup, 19 Gaarde 14 Huse i Ræby ved Stranden, ialt 107 Gaarde 63 Huse.

Paa Høvedgaardsforderne hylede følgende Refusioner: for Kirke- og Kongetiender samt Præstetiende 200 Rdl. 4 Mk. 12½ St. samt i Degnetiende af Wisøgaard 2 Mk. 8½ St.

Samme Dag, Generaladjutanten fik kongl. Skjøde paa denne Eiendom for 65,000 Rdl., fulgte han den til sin Broder, Captain Jørgen Frederik von Castenschiold til Hordbygaard, for 100,000 Rdl., saa at Staten altsaa tabte 35,000 Rdl., som Eiendommen maatte anses for at være mere værd end Auctionsbuddet, hvortil Nedlæggelsen af de 9 Gaarde eller 90 Tdr. Hartorn Bøndergøds under Høvedgaarden, som Generaladjutanten havde bevirket ved sin personlige Indskydelse hos Kongen, vel havde bidraget meget, men det Meste var dog rimeligvis en Folge af at Nyttergøbet i det Hele blev betalt slet,

fordi en saa stor Mængde Gods paa eenang bragtes paa Markedet, at Kjøbere let kunde enes om, iffe at overbyde hverandre.

Captain Castenschiold udbetalte slet intet af denne Kjøbesum, som blev indstaaende heelt og holden i Gaard og Gods. 1777 var han Oberst, da han købte et Hus i Kirke-Stillinge efter en Degnecke for 67 Rdl. 5 Mk., 1780 købte han ved Auction efter Conferentsraad og Amtmand Løvensørn Præsteholmen ved Vaarby Na, 2 Epr. 3 Fdr. 1 Alb. Hartorn af Kongsmark øde Jord under Kjeldstrup, fra nu af kaldet Amtmandsholmen. 1785 købte han en Gaard i Øster-Stillinge og 2 Gaarde 3 Huse i Kjeldstrup af Kammeraad Sviger til Bødstrup for 80 Rdl. pr. Td. Hartorn, ialt 2712 Rdl. 3 Mk. 1788 tilkjædedes han ved Højesteretsdom at være Degnen i Heininge hans Degnerettighed af de 14 Gaarde i Store Valby med 33 Rdl. 4 Mk. 12 St. om Aaret. 3 Aarene 1790—91 blev Bøndergødet udfisket. 1790 bevilligede Kongen, at Kirke-Stillinge og Øvedgaards Jorder, Præsteholmen og Kirkejorden, ialt 1 Td. 7 Epr. 2 Fdr. 1 Alb. Hartorn af Baroniet Holberg, blev overdragne Oberst Castenschiold for en aarlig Afgift af 8 Rdl. 1 Td. 4 Epr. Rug og 13 Tdr. Byg, perpetuerede i Valbygaard. 1796 var Castenschiold Generalmajor og fik kongl. Bevilling paa at fordele Godsets oprindelige halve Kjøbesum som første Prioritet i Bøndergaardene, efterhaanden som de blev solgte. 1798 var han Cier af Frederikslund, tidligere Risselund kaldet, da han købte Skovvængel Sønder Overdrev, som hidtil hørte under Bønderup, for 1200 Rdl.; det udgjorde 1 Td. 1 Epr. 1½ Alb. Ager og Engs og 2 Epr. 1 Fdr. 7½ Alb. Skovfjelds Hartorn. 1804 fik han kongl. Bevilling paa at bortsalge Bøndergaardene med fuldkommen Eiendomsret, uden at Høvedgaardstærten derved skulde tabe sin Skattefrihed og andre Rettigheder. Sam en Følge heraf blev bortsolgt til Befidderne 131 Tdr. 4 Epr. 3 Fdr. 7 Alb. Hartorn i Heininge og Kirke-Stillinge, thi han købte oprindelig 906 Tdr. 2 Fdr. Hartorn, forøgede dette med 37 Tdr. 5 Epr. 1 Fdr. 1 Alb. og bortfjødde 1805 ved Gaardens endelige Salg kun 812 Tdr. 1 Epr. 1 Alb. Hartorn Bøndergøds. Ifølge en af ham opfat Beskrivelse over hele Bøndergødet værdi ansattes alle Gaardene i Øster Stillinge til 3600 Rdl. pr. Gaard, Kirke Stillinge, Kjeldstrup og Heininge til 3200 Rdl., Ræby og Vilsø til 3000 Rdl., Lille Kongsmark 2500 Rdl., Kongsmark 2000 Rdl. pr. Gaard, tilsammen 270,900 Rdl.

Generalmajor Jørgen Frederik von Castenschiold var en udmærket god og omhyggelig Godsbeskytter, men havde fra Begyndelsen af store Van-

VALBY GAARD

i Sjælland, opført 1852-54.

feligheder at hævpe imod. Den mindste af disse var hans Mangel paa Capital, Hændt en saadan naturligvis maatte virke lammende ved mangfoldige Leiligheder, men de heldige Conjunctioner og den overordentlig stærke Stigning i Glødsomkostningerne i hans Tid begunstigede ham saa meget, at Capitalmangelen ikke blev trykkelige og han kunde foretage de kostbare Forbedringer paa sine tre Godser Valbygaard, Frederikslund og Hørbygaard med et Laan af blot 26,000 Rdl. af Creditkassen, hvilket maa være saameget større Beundring som han paa disse 2250 Tdr. Hartorn Bøndergods udskiftede alle Jorber, udskiftede de nødvendige Gaarde, afflagede Høvet og indhegnede alle sine Stove; for at erstatte den Arbejdskraft, som saaledes gik tabt for Hovedgaardene, opførte han 220 Huse med et Jordtillæg af 3-5 Tdr. Land til hvert. Fra Besynderheden af havde han imidlertid saa store Ulykker at bekæmpe, at han flere Gange i Fortvivlelse var nær ved at opgibe det Hele, hvilket især var Tilfældet paa Valbygaards Gods. Aarene 1781-85 vare meget sorgelige, idet Misværret og deraf følgende Fodermangel samt Sygdom blandt Heste og Kreaturer aarredte forfærdelige Udelæggelser. Paa Valbygaard vare der efter en af Cleren indgivet Beretning som en Følge af Misværet i Aaret 1781 — da der fra Sædetiden indtil Høsten ikke faldt en Draabe Regn, — bortdøde næsten 200 Heste, og i Juni Maaned 1782 vare endnu 510 Stytter saa syge og besværgede med Stab, at de slet ikke kunde bruges til noget som helst Arbejde, — og det uagtet han havde anvendt over 500 Rdl. paa at curere dem, — og nødvendigt maatte crepere, isald de ikke kunde slaanes, hvorfor han maatte kjøbe sunde Heste til Bønderne og desuden fra Hørbygaard lade sine egne Heste og Stude komme til Valbygaard for at pløje for de derværende Bønder, af hvilke mange ikke eiede mere end een Hest. Desuagtet forlangte Regjeringen det overdrevne Arbejde til den nye Chaußee, som netop blev anlagt i disse Aar, uden mindste Staaafjel. 1782 var Høsten nogenlunde, men 1783 høstedes der næsten intet, saa at Heste, Kreaturer, Faar og Svin om Vinteren og det næste Foraar — efterat Tagene vare afrevne og foderde op, — fulgte ihjel i hundredevis, saa at Markene laae fulde deraf, og det, som blev tilbage, var ude af Stand til at gjøre noget som helst Nytte. Bønderne levede for en stor Deel af det Korn, som Kongen havde maattet forstrække dem, og milevidt fandtes der i denne Egn ikke en Lunde Korn i Juni Maaned 1784, men Vand og Brød var Beboernes eneste Næring. Uagtet Bønderne vare i en saa ussel Forfatning, fordreves saa meget og saa strengt Bearbejde til Chaußeen, — nemlig tre Dages Arbejde om Ugen med Heste, Bøgn og to Karle fra Sæden

var lagt indtil Kornhøsten og atter fra dennes Ende indtil sidst i October Maaned, — at mangen Bønde her i Egnen i Aarene 1782-83 maatte kjøre over 200 Mile for at gjøre sit Velslyfste Istand, foruden de øvrige Kjørsler og Udgifter for Kongen og Arbejde for sig selv; Regjeringen vilde, uagtet Amtmandens hyppige indtrængende Forestillinger, ikke tillade nogen Udættelse af dette Bearbejde indtil bedre Tider. Især var Dverggaen over Vaarby Na Anledning til uendelig megen Glødsighed. For at undgaae en Bue, som ingen Jernbanes Anlægger nu vilde betænke sig paa at finde sig i, gennemfjær man isølge hiin Tids Lidenkab for lige Veie Bakken ved St. Anders's Kors i en Dybde af hveden 16 Alen, men traf der paa Klidvæld og Hængedynd, som maatte opfyldes og gjøres fast: paa et andet Sted fandt derimod en Dyfsholning Sted i en Dybde af 18 Alen. Bønder, som havde langt til deres Veiparter, maatte blive ved Belen og med deres Heste overnatte under aaben Himmel 7-8 Dage i Nød, ofte i de koldeste Efteraarnætter, naar de ikke havde Raad til at leie sig ind i de nærmeste Byer, og Godsieerne erklærede enstemmig, at de hellere vilde have betalt en Stat af 6-8000 Rdl. *, naar Veien maatte have blevet paa det gamle Sted uden om Bakken, men Principet vilde have lidt derved. Amtmanden, Conferentsraad Fleischher, som ikke blev træt af at paatalde Beboernes Lærd, uagtet han selv hverken eiede Jord eller Bøndergods, fik sin Afseet, og hans Eftermand taug. Fleischher paastaar, at Beboerne af Korsler og Antvorkov Ainter hellere maatte have betalt en Stat af 50,000 Rdl. **, end gjort de 2½ Mile Chaußee i stand, og har ganske sikkert snarere ansat deres Udgift for ringe end for stor.

Alle disse Ulykker bleve imidlertid efterhaanden overvunden, gunstige Aaringer afløste Misværet, og Bønderne kom lidt efter lidt i god Stand, hvilket den anførte Taxation noksom viser. Den 2den December 1805 tilfjødde Generalmajor Castenschild Kammerherre Paul Christian Slegmann, Amtmand over Sorø Amt, Gaard og Gods for 340,000 Rdl., saa at han altsaa i sin 29aarige Besiddelsestid var avanceret 240,000 Rdl. foruden de i Mellemtiden bortkjøgte 131½ Tdr. Hartorn Bøndergods, der udgjor omtrent 46,000 Rdl.; dette var ialt Fald et tilfredsstillende Resultat, om

*) Da 1 Td. Hartorn kostede 80 Rdl., anslæges dette Bearbejde altsaa til en Værdi af 100 Tdr. Hartorn, som det havde kostet de to Ainters Beboere.

**) Altsaa givet 625 Tdr. Hartorn for at blive fri for dette Arbejde.

VALBYGAARD

i Sjælland, opført 1852-54.

end faare meget af Fordelen var gaaet med til Gudsfæls Forbedring og til i Begyndelsen at modfaae de indtraafte Ulykkestilfælde.

Med Salget bestod Valbygaard af:

Fri Hovedgaardstørt Ager og Engs Hartkorn	122 Td.	3	St. 1 Fdk.	1 Alb.
Bøndergods	812	-	1 - - -	½ -
Kirkefiende	20	-	5 - - -	-
Desuden Skov, Sønder Dørdreus Part	10	-	3 - - -	2 -
Skovsklyd	1	-	7 - - -	-
Bønderup Vænge	1	-	1 - - -	¼ -
Skovsklyd	5	-	2 - 1 -	7/7 -

Hartkorn af alle Slags 968 Td. 3 St. 3 Fdk. ¼ Alb.

Den aarlige Forbrugsbudgett udgjorde 16 Tdr. Hvede, 257 Tdr. 6 Sfr. Rug, 318 Tdr. 3 Sfr. Byg, 196 Tdr. 2 Fdkr. Havre, 31 Rdl. Brospenget, 3565 Rdl. 4 Mk. 8 St. Landgælden Hovers og Huuspengene, 4966 Uge-dage, 3432 do., for hvilke der betales 1 Mk. pr. Dag, 2680 Favne Grøft-gravning.

1806 gaves kongl. Stadfæstelse paa en Forening med Inspectoratet af St. Michæls Kirke i Slagelse om den halve Kirke- og halve Kongetiende af 90 Tdr. Hartkorn under Hovedgaarden à 6 Sfr. Byg pr. Td. Hartkorn eller 67½ Tdr. Byg efter Capitelstatuten, hylket Kirken efter Høiesteretsdom af 29de Mars 1803 var berettiget til at oppebære. 1813 tilfjædede Jens Jensen Kammerherre Stemann et Huns i Kirke Stillinge for 1000 Rdl. danst Courant eller 166 Rdl. 4 Mk. Navneværdi, 1830 tilfjædede Selveierparellist Niels Hansen ham Parcelen Nr. 2 i Holmsrup By for 300 Rdl. Sølv og 60 Rdl. Sedler, 1831 tilfjædede Ole Thomsen ham et Huns paa Heininge Mark med en Jordlod af 3 Sfr. 2 Alb. Hartkorn imod Indfæstning af en Gaard i Heininge = 250 Rdl. Sølv. 1841 den 10de September blev ind-gaaet Forening med Eierinden af Bødstrup om den i Aaret 1840 af begge Gudsfæls Gærd udgravede Bidsæcs Areal, hvorved de havde deeltaget i Omkostningerne med ⅓ for Valbygaard og ⅓ for Bødstrup; førstnævnte Gaard erholdt 98, ⅔ og sidstnævnte 47, ⅓ Tdr. Land god Eng.

Kammerherre Stemann havde i de for Landet faa ulykkelige Tider efter Krigen havt meget at kæmpe imod og alene den Afgang, hans høie Stilling efter 1827 som Cheime-Stats- og Justitsminister, gav ham til Kongen, satte

ham istand til at erholde en saadan Genstand med Skatterne af Gaard og Guds i de flette Aaringer, at det blev ham muligt at beholde samme, thi hos enhver Anden vilde der være bleven gjort Execution og det Hele solgt ved Hammerlag til den Høistbydende, hvorved neppe Prioriteterne vilde være bleve dækkede. Paa Forbedring af Gaard og Guds kunde der under saadanne Omstændigheder ikke tænkes synderligt, dog dreves Hovedgaardens Jorder i det Hele ret godt, skjøndt Driften var altfor kostbar, men saavel Indjøbet af de nævnte Huse som Udørringen af Bidsæcs vise noksom, at Hø. Excellense stadig havde sin Opmærksomhed henvendt paa Eiendommen og gjorde for den, hvad han under sine besværlige Embedsforhold og de trykkende Tidsomstændigheder faae sig istand til. Den 14de December 1846 solgte han endelig Gaard og Guds til August Willars Bech, Eier af Fredsholm paa Volland, for 500,000 Rdl. foruden Bantkastelsen; der manglede altsaa 44,000 Rdl. i at han fik sine Penge tilbage, thi 340,000 Rdl. danst Courant fra Aaret 1805 udgjorde 544,000 Rdl., men det var endda godt deifra, naar han faae hen til, hvorledes Udgifterne en lang Tid havde været.

Da Hr. Bech kjøbte Valbygaard, udgjorde dette efter den nye Matrikel:

Fri Hovedgaardstørt Ager og Engs Hartkorn	119 Td.	4	St. 2 Fdk.	1½ Alb.
Ufrit	2	-	1 - - -	½ -
Fredsfv frit Ager og Eng	10	-	3 - - -	2 -
Skovsklyd	1	-	7 - 1 -	2 -
Ufrit	1	-	1 - - -	-
Skovsklyd	5	-	2 - 1 -	-
Bøndergods	729	-	4 - - -	2½ -
Heininge Kirkefiende	20	-	5 - - -	-

Hartkorn af alle Slags 885 Td. 4 St. 2 Fdk. 2½ Alb.

Under Hovedgaarden dreves	1035 Td.	2½ St.	Land.
Sovens Areal	408	-	7 -
Bøndergods Areal	6537	-	4½ -

Tilsammen 7981 Td. 6 St. Land.

Indtægterne af Bøndergods og Kirkefienden udgjorde 99 Tdr. Hvede, 367 Tdr. Rug, 462 Tdr. Byg, 414 Tdr. Havre og 411½ Rdl. i Penge, desuden forretdes 5460 Ugedage, 3692 Penge dage imod Betaling af 1 Mk.

VALBYGAARD

i Sjælland, opført 1852. 54.

for hver, 24 Høfdage, 156 Kornlodders Høstning, 154 Helodders Høstning, 3987 Tdr. Kartoflers Optagning, 4430 Havne Grøsters Vedligeholdelse. Den nye Eier begyndte strax med at bortarvefaste Bøndergodset, hvilket i Aaret 1847 fandt Sted ved 53 Tdr. 3 Skpr. 1 Alb. Hartorn. Efter 1848 stete Overdragelsen til Selveiendom, og er der saaledes indtil Nytaar 1856 bortsolgt til Hæsterne omtrent 300 Tdr. Hartorn. Hunsmandshoveriet er afløst ved mindelig Overenskomst. For nogenlunde at faae dette søtelige Affavn af Arbeidskraft erstattet, er der i Nærheden af Hovedgaarden opført Arbeidsboliger til 14 Familier. Gaarden drives med Kraft og Dygtighed af Eieren, har en Besætning af 50 Arbeidsheste 200 Meierikøer, for største Delen af Anglerrace, 1000 Faar, dels af Merinos dels af Dishleys Race. I de sidste 4 Aar ere de Marker, som vare i Brak, drainede, saavidt muligt, da det har været vanskeligt at erholde det fornødne Antal Arbeidere; Kørene ere brændte paa det 1847 paa Gaardens Grund opførte betydelige Teglværk, hvor ogsaa Stenene ere brændte til den i Aarene 1853—55 opførte smukke gotiske Hovedbygning, da den gamle Bindingsværks Bygning var næsten ubeboelig formedelst Fugtighed og Svamp. Haven er omlagt i engelsk Stil og i de senere Aar udvidet ned imod den anseelige Aa, der begrænder Gaarden imod Vest og med sine bakkede Bredder paa flere Steder afgiver maleriske Partier. En saadan Bakkerad nærmest Haven er for flere Aar siden tilplantet, men fordrer megen Efterplantning

i den skarprusede Jordbund, over hvilken Vinden har stor Magt. Eieren, hvis Navn har en god Klang blandt vore Landmænd, har stedse stræbt efter at være blandt de Første til at optage Udlandets Forbedringer i Agerbruget og har saaledes i flere Aar indført endel Agerdykningsmaskiner fra America, der iblandt den første Meiemaskine, som haabes her i Landet. Ifjor har han kjøbt det tilskødede Brorupgaard, hvis Marker udentvivl vilde blive forøgede med henved 100 Tdr. Land af Valbygaards nærmeste Jorder.

Udlodderne fra Bilsø By, som grænse til Veltet, agtes efterhaanden tagne under Skovkultur. Denne golde Sands og Hebestrækning skal bejaaes og beplantes med Naaletræer, hvortil Begyndelsen er gjort 1855, dels ved at forbeholde Udlobben af Gaarden Matr. Nr. 5 af Hartorn 4 Skpr. 1 Fodr. 1 Alb. og af Areal 19½ Tdr. Land, dels ved af Jægermester van Deurs paa Bødstrup at købe Matr. Nr. 96 4 Skpr. 1½ Alb. og Nr. 156 3 Skpr. 3 Fodr. 1½ Alb. Hartorn, tilsammen 36½ Tdr. Land, hvor Beplantningen allerede var begyndt et Par Aar tidligere. Denne Strækning er nu tilkultiveret, dels ved Plantning, dels ved at udjaae Skovfrøet i Lyngen.

Paa Godset findes endel Oldtidsminder, hvoraf Eieren har samlet sig et smukt lille Museum af Oldsager tilligemed nogle interessante Granier. Efterhaanden som Bøndergaardene blive solgte forbeholdes de derværende Oldtidsminder Staten.

